

VII.

O poezie românească a lui Gh. Șincai.

Știam că Șincai a scris și versuri¹ în românește. Cred că am dat de un astfel de vers românesc al lui, necunoscut în literatura română până acum.

Întrebuințând adesea monumentală bio-bibliografie a lui I. Szinnyei: *Magyar Irók Élete és Munkái*, din întâmplare am dat odată și de „asprul muncitor fanatic Șincai“², ca unul care s'a născut în Ungaria de atunci. Curios am parcurs cele patru coloane privitoare la el³. Pe coloana 1149 ni se spune: „O poezie românească a lui găsești în cartea intitulată: *Onomasticon... regni Hungariae palatini Iosephi Pestini anno 1805... Budae*“. Am crezut că am a face cu o greșală vădită, negăsindu-se în operele fundamentale române nici o pomenire despre această poezie a lui. M'a muncit însă gândul să aflu cauza și originea acestei aserțiuni. Căutând mai departe și vrând să controlez cele arătate la Szinnyei, am consultat izvorul bogat aflător în Geza Petrik, *Bibliographia Hungariae*. În volumul al doilea (Budapestini 1890), p. 927 se dă întreg titlul cărții citate la Szinnyei: „*Onomesticon Seren. heredit. principis regii archi-ducis Austriae et regni Hungariae palatini Iosephi Pestini anno 1805. inter concentus musicos lingvis latina et nat onum Hungariam incolentium celebratum. (4-r 64 l.) Budae typ. reg. universitatis Pesthanae*“. Supt aceasta, cu litere mici, ni se mai indică pe scurt și conținutul: poezii, în ungurește de cutare, în latinește de cutare, în românește de G. S(inkai) E. etc.

Aicea, iară, acest „E“ m'a pus pe gânduri. Am aflat însă în curând și sensul lui. Este prescurtarea uzitatului predicat nobilitar: de Eadem. Și într'adevăr Șincai a întrebuințat adesea formula aceasta de a se iscăli așa d. e. la documentul publicat de Papiu Ilarianu⁴ din 1787: Georgiu Sinkai m. p. de Eadem.

Tot așa i s'a scris numele de unul din autorii *Onomasticonului*, L. Schedius⁵ în 1804⁶.

¹ Iorga, *Istoria Lit. Rom. în sec. al XVIII-lea*, vol. II, pp. 198 și 419—420.

² Iorga, *Neamul românesc din Ardeal*, vol. II, p. 413.

³ Vol. 12, coloanele 1147—1150.

⁴ *Viața, operele și ideile lui G. Șincai*, disc. de recepț., p. 90.

⁵ L. Schedius (1768—1847), om învățat, a fost contemporan aproape în

Citatul Onomasticon se găsește în biblioteca Muzeului Național Maghiar din Budapesta; eu, din partea mea, până în ziua de azi nu mi l-am putut procura. Quod differtur, non aufertur.

Cred că poezia românească a lui Șincai e un pendant la cunoscutele „Versury de laudă” ale lui Gh. Lazăr¹.

Dr. Bitay Árpád.

VIII.

Sprijinitorul lui Șincai în Roma, cardinalul de mai târziu Stefano Borgia (1731–1804.)

Este îndeobște cunoscut că învățatul prelat italian, St. Borgia a ajutat pe Șincai în Roma. „El (Șincai) a fost ajutat de sprijinul prietenesc al unui prelat roman de familie mare, al unui cardinal încă tânăr, Ștefan Borgia”².

Borgia însă nu s'a făcut cardinal decât la 30 Martie 1789³, în ajunul revoluției mari, zece ani după plecarea lui Șincai din Roma. El n'a fost decât secretar al Propagandei (1770—1789) până la data aceasta. De altfel, faptul că în timpul șederii lui Șincai, Borgia încă n'a fost cardinal, îl putem dovedi și din Papiu Ilarianu⁴.

Când Șincai, în 1803, a scris cunoscuta sa elegie, Borgia eră de mult cardinal; de aceea spune însuși Șincai în nota I a elegia lui: „Eminentissimus Principis et S. R. E. Cardinalis Stephanus Borgia, id temporis, quo Romae studui etc”.

Mai este de notat că după toate izvoarele citate, Borgia s'a născut la 3 Decembrie 1731 și nu la 1730, cum arată Lombardi⁵.

Dr. Bitay Árpád.

¹ Iorga, *Ist. Lit. Rom.* vol. cit., p. 522.

² Iorga, *Ist. Lit. Rom.* vol. cit. p. 200; *ibid.* în nota 1 dl Iorga ne dă și data nașterii lui Borgia, 3 Decembrie 1730, după Lombardi. Vom vedea că Lombardi prezintă date greșite și în această privință.

³ *Nuova Enciclopedia Popolare Italiana*, volume terzo (Torino 1857), p. 751; H. Hurter, *Nomenclator Literarius*, tomus III (V) Oeniponte, Wagner 1895, editio altera, p. 630; G. Garollo, *Dizionario Biografico Universale* (Manuali Hoepli), Milano, 1907, I p. 322; *Kirchliches Handlexikon*, I. (München, 1907), col. 705.

⁴ *o. c.*, pp. 113—115.

⁵ Garollo dă: 3 XII, 1371, ceea ce e o vădită greșeală de tipar în loc de 1731.